

Анотація

Бондаренко Д. С. Адміністративно-правовий статус суб'єктів публічної адміністрації у сфері державно-приватного партнерства за законодавством України. – Стаття.

Стаття присвячена дослідженню особливостей та з'ясуванню напрямків вдосконалення адміністративно-правового статусу суб'єктів публічної адміністрації в сфері державно-приватного партнерства в Україні.

Ключові слова: державно-приватне партнерство, публічне адміністрування, суб'єкт публічної адміністрації, адміністративно-правовий статус.

Аннотация

Бондаренко Д. С. Административно-правовой статус субъектов публичной администрации в сфере государственно-частного партнерства по законодательству Украины. – Статья.

Статья посвящена исследованию особенностей и выяснению направлений усовершенствования административно-правового статуса субъектов публичной администрации в сфере государственно-частного партнерства в Украине.

Ключевые слова: государственно-частное партнерство, публичное администрирование, субъект публичной администрации, административно-правовой статус.

Summary

Bondarenko D. S. Administrative-legal status of entities of public administration in the field of public-private partnership according to the laws of Ukraine. – Article.

The article considers particular features and directions for improvement of administrative-legal status of entities of public administration in the field of public-private partnership in Ukraine.

Key words: public-private partnership, public administration, member of public administration, entities of public administration, administrative-legal status.

УДК [346.143:336,2](045)

Я. М. Крупко

ПРИНЦИПИ РОЗПОДІЛУ ДОХОДІВ МІЖ ЛАНКАМИ БЮДЖЕТНОЇ СИСТЕМИ

Ефективність бюджетного механізму багато в чому залежить від якості розподілу коштів між ланками бюджетної системи. Неефективність такого розподілу неминуче призводить до низької ефективності бюджетного механізму. Робиться спроба розроблення та окреслення ефективних принципів забезпечення оптимального розподілу доходів у бюджетній системі України.

Завдання статті полягає в дослідженні принципів правового регулювання розподілу доходів між ланками бюджетної системи.

Метою статті є дослідження стану та напрямків оптимізації, унормування розподілу доходів і видатків між бюджетами, враховуючи, що міжбюджетні відносини виконують функцію розподілу дохідних джерел та видаткових повноважень між ланками бюджетної системи, а також встановлення принципів розподілу доходів між ланками бюджетної системи.

Закріплення доходів за різними рівнями свідчить про опрацьованість цього питання в наукових дослідженнях українських учених-юристів Л. Воронової, Н. Пришви, С. Кадькаленка, О. Заверухи, А. Монаєнка, А. Нечай, О. Орлюк, та інших. Серед російських науковців необхідно виділити роботи О. Грачової, О. Горбунової, М. Карасьової, Ю. Крохіної, Л. Проніної, А. Селюкова, Н. Фролової, Н. Хімічевої.

Однією з найпомітніших та найгостріших проблем діючого порядку розподілу доходів між ланками бюджету в Україні є нерівнозначний розподіл бюджетних

коштів між бюджетами (мається на увазі різний обсяг коштів, що виділяються). Так, гостро постає проблема механізму розподілу обсягу коштів бюджетів між обласними, районними бюджетами та бюджетами територіальних громад сіл, селищ, міст та їх об'єднань. На жаль, сьогодні розподіл бюджетних коштів здійснюється в ручному режимі, це призводить до дискримінацій окремих адміністративно-територіальних одиниць.

Повинна бути усвідомлюваність, чому нерівність розподілу коштів між бюджетами є недопустимою, в яких розмірах категорія «нерівність» припустима та чому нерівність коштів повинна викликати набагато більше хвилювань, ніж інші види нерівності.

У сучасних умовах існує таке явище, як неофіційний розподіл бюджетних коштів, який відбувається внаслідок існування тіньової економіки. Тіньова або підпільна економіка – це сукупність неврахованих і протизаконних видів діяльності: ухилення від сплати податків, виробництво заборонених видів продукції та послуг (виробництво наркотиків, азартні ігри, проституція тощо) [2, с. 12].

Останнім часом до таких видів діяльності в Україні додалися вивезення товарів за кордон із метою наживи, незаконна конвертація валюти та махінації під час здійснення цих операцій, надання кредитів комерційними банками за значну винагороду, незаконне вивезення валюти за кордон тощо.

Фінансовим забезпеченням видаткової частини є доходи бюджету. Постійною є проблема мобілізації коштів до бюджету для забезпечення виконання державою своїх зобов'язань та функцій. Характерним проявом останніх років була постійна зміна джерел фінансування, що приводила до пошуку нових джерел, які відповідали б сучасній системі господарювання. Оскільки обсяги доходів і видатків територій щорічно змінюються, а їх збалансування не завжди можливе (особливо за необхідності реалізації проектів, які потребують значної фінансової підтримки), виникає необхідність в активній участі держави в процесі організації перерозподілу бюджетних ресурсів з метою збалансування всіх видів бюджетів.

Окреслені проблеми, що існують у сфері розподілу доходів між бюджетами, негативно впливають на раціональність міжбюджетних відносин і збалансованість бюджетної системи.

Розподіл доходів між бюджетами є похідним від розподілу видатків між ними та має забезпечити надійність і стабільність дохідної бази бюджетів усіх рівнів. Вивченням проблем розподілу доходів бюджету між ланками бюджетної системи присвячені праці багатьох учених-юристів, таких як О. Орлюк, О. Дмитрик, В. Тарангул, В. Федосов та інші. Проте, на жаль, питання розподілу доходів бюджету сьогодні залишаються недостатньо дослідженим фахівцями.

Під розподілом доходів між ланками бюджетної системи, на нашу думку, слід розуміти взаємовідносини між органами влади й управління різних рівнів щодо розподілу надходжень та з метою створення умов для збалансування бюджетів органами влади на кожному рівні з урахуванням законодавчо закріплених за ними завдань і функцій.

О. Дмитрик, В. Тарангул акцентують увагу на тому, що розподіл доходів належить до повноважень представницьких органів держави, оскільки є одним

з основних чинників належного функціонування стійкої бюджетної системи країни та життєдіяльності України загалом. Головну роль у цьому відіграє Верховна Рада України, яка встановлює постійний розподіл закріплених доходів між ланками бюджетної системи та щорічний перерозподіл регулюючих доходів [6, с. 231].

Доходи, як правило, поділяються на власні й регулюючі. Власні доходи являють собою податки та збори, які закріплені за відповідним бюджетом повністю або частково на постійній основі відповідно до чинного законодавства. При цьому слід мати на увазі, що фінансова допомога не є власним доходом відповідного бюджету [7, с. 152].

У той же час регулюючі доходи формуються за рахунок податків і зборів, які згідно з діючим законодавством устанавлюються органами влади під час формування бюджету на наступний фінансовий рік на тимчасовій основі із зазначенням строку й відповідного нормативу відрахувань до бюджетів нижчого рівня.

Метою розподілу доходів між бюджетними ланками є збалансування бюджетів і забезпечення самостійності кожної ланки. У процесі розмежування доходів повинні вирішуватися такі завдання:

- 1) забезпечення збалансованості кожного бюджету;
- 2) забезпечення рівномірності надходження коштів до бюджету протягом бюджетного року;
- 3) забезпечення необхідними коштами покриття всіх видатків окремих ланок бюджетної системи згідно з програмами економічного та соціального розвитку [1, с. 157].

Розподіл доходів між бюджетами здійснюється переважно такими способами. Перший – закріплення за кожним бюджетом певних доходів. Він властивий насамперед бюджетному устрою, що виходить із принципу автономності. Закріплення може відбуватися шляхом закріплення того чи іншого доходу за певними бюджетами або за допомогою визначення стабільних нормативів розподілу окремих доходів між двома чи кількома бюджетами. При цьому, як правило, фіксується розмір ставки, за якою здійснюються платежі до центрального бюджету, і максимальна ставка. Ставка надходжень до місцевих бюджетів устанавлюється місцевими органами влади в межах максимальної ставки та ставки, за якою здійснюються платежі до центрального бюджету [4, с. 387]. Зрозуміло, що такий механізм дає можливість органам місцевого самоврядування самостійно контролювати й розпоряджатися своєю дохідною базою та безпосередньо впливати на платників податків.

Другий спосіб розподілу доходів між бюджетами (однак хотілося б зауважити, що цей метод доступний лише за умови *провадження принципу єдності бюджетної системи*) полягає в устанавленні системи бюджетного регулювання, тобто під час здійснення відрахувань до бюджетів нижчих рівнів відповідно до їхніх потреб. При цьому всі доходи поділяються на дві групи, закріплені й регульовальні. Закріплення окремих доходів загалом відбувається так само, як і під час застосування першого способу. Для кожного бюджету щорічно встановлюються індивідуальні нормативи відрахувань від регульовальних доходів з метою збалансування цих бюджетів або вирівнювання їх дохідної бази.

Бюджетне регулювання є способом централізованого керівництва складанням, затвердженням і виконанням бюджету [4, с. 405].

Якщо виділяти правові принципи (засади) розподілу коштів бюджету, то, на наш погляд, розподіл доходів бюджету повинен мати у своїй основі такі принципи: забезпечення надійної фінансової бази для фінансування видатків; установлення залежності між зусиллями органів влади й управління та формуванням доходів відповідних бюджетів; установлення зацікавленості місцевих органів влади в пошуку й мобілізації фінансових ресурсів і недопущення адміністративного вилучення доходів до бюджетів вищого рівня.

У науковій літературі визначаються не лише принципи бюджетної системи, а й принципи організації системи доходів. Так, В. Курочкін до названих принципів відносить такі:

1) принцип достатності (доходи повинні забезпечувати необхідні суспільні потреби, покладені на органи державної влади й органи місцевого самоврядування);

2) принцип стабільності доходів бюджетів (нормативні акти, що визначають формування бюджетних доходів, необхідно встановлювати на тривалий період, щоб забезпечити стабільність надходжень до бюджету й можливість їх прогнозування та планування);

3) принцип оптимального поєднання надходження податкових і неподаткових доходів на різних фазах економічного циклу (встановлення такого співвідношення податкових і неподаткових доходів, яке найбільш доцільне в конкретній економічній ситуації) [3, с. 345].

Л. Фещенко, П. Проноза та Н. Кузьминчук вважають, що економічно обґрунтований розподіл доходних джерел між рівнями бюджетної системи повинен базуватися на таких принципах: уряд має стягувати перерозподільні податки у своїй основі (податок на доходи фізичних осіб) і податки, база яких нерівномірно розподілена між територіями (платежі за використання природних ресурсів) [5, с. 453].

Висновки. Отже, ефективна система розподілу коштів між бюджетами повинна сприяти економічній стабілізації, створенню умов для конкуренції між регіонами, підвищенню політичної відповідальності, економічної ефективності та відкритості управлінських рішень, результативності функціонування державних інститутів та розвитку стабільної фінансової інфраструктури країни.

Розподіл доходів має проходити в напрямку збільшення власних доходів органів місцевого самоврядування. Оптимізація пропорцій розподілу коштів між державним та місцевими бюджетами в контексті проведення адміністративної реформи – це дуже складна й багатогранна проблема, яка зумовлює потребу в тій чи іншій вертикальній структурі державних і місцевих органів влади й управління та потребує політичної волі й рішучих дій з боку законодавчої й виконавчої влади.

Отже, основна проблема в контексті відносин різних ланок бюджетної системи пов'язана з визначенням на законодавчому рівні принципів розподілу коштів.

Таким чином, сьогодні з особливою гостротою постає проблема вироблення дієвого механізму, який визначав би нові принципи розподілу доходів між ланками бюджетної системи.

Для цього необхідне подальше ґрунтовне вивчення цієї проблеми та напрацювання наукових рекомендацій щодо принципів розподілу бюджетних коштів.

Література

1. Алексеев І.В. Бюджетна система : [навч. посібник] / І. В. Алексеев, Н. Б. Ярошевич, А. М. Чушак. – К. : Хай-Тек Прес, 2008. – 544 с.
2. Крохина Ю.А. Принцип федерализма в бюджетном праве : [монографія] / Ю.А. Крохина. – Саратов, 2001. – 452 с.
3. Курочкин В.В. Характеристика доходов бюджетов разных уровней / В. В. Курочкин // Финансы : [учебник] / под ред. А. Г. Грязновой, Е. В. Маркиной. – М. : Финансы и статистика, 2006. – С. 324-458.
4. Федосов В.М. Бюджетна система : [підручник] / В.М. Федосов. – Х. : Право, 2012. – 871 с.
5. Феценко Л.В. Бюджетна система України : [навч. посібник] / Л. В. Феценко, П. В. Проноза, Н. В. Кузьминчук. – К. : Кондор, 2008. – 672 с.
6. Фінансове право України : [навч. посібник] / Л.К. Воронова, М.П. Кучерявенко, Н.Ю. Пришва та ін. – К. : Правова єдність, 2009. – 395 с.
7. Фролов С.М. Бюджетний менеджмент і проблеми розвитку прикордонних територій : [монографія] / С.М. Фролов. – Суми : Вид-во СумДУ, 2010. – 317 с.

Анотація

Крупко Я. М. Принципи розподілу доходів між ланками бюджетної системи. – Стаття.

Статтю присвячено основним напрямкам удосконалення правового розподілу доходів між ланками бюджетної системи та аналізу принципів правового регулювання розподілу доходів між ланками бюджетної системи.

Ключові слова: місцевий бюджет, доходи, принципи розподілу доходів, бюджетні кошти, міжбюджетні відносини, розподіл коштів між бюджетами.

Аннотация

Крупко Я. М. Принципы распределения доходов между звеньями бюджетной системы. – Статья.

Статья посвящена основным направлениям усовершенствования правового распределения доходов между звеньями бюджетной системы и анализу принципов правового регулирования распределения доходов между звеньями бюджетной системы.

Ключевые слова: местный бюджет, доходы, принципы распределения доходов, бюджетные средства, межбюджетные отношения, распределение средств между бюджетами.

Summary

Krupko I. M. Principles for the allocation of incomes between the links of the budget system. – Article.

The article is devoted to the main areas of improvement legal incomes distribution between budgets in budget system are determined, and analysis the principles of legal regulation of income distribution between the links of the budget system.

Key words: local budget, incomes, principles of income distribution, budget finances, intergovernmental relations, distribution of funds between budgets.